

**Звіт про громадське обговорення
проєкту стандарту фахової передвищої освіти
галузі знань 08 Право, спеціальності 081 Право**

1. Найменування органу виконавчої влади, який проводив обговорення:

Міністерство освіти і науки України.

2. Зміст питання або назва проєкту документу, що виносилися на обговорення:

Проєкт стандарту фахової передвищої освіти освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр» спеціальності 081 Право галузі знань 08 Право (далі – проєкт Стандарту).

Розробка стандартів передбачена статтями 6 і 8 Закону України «Про фахову передвищу освіту».

Стандарт фахової передвищої освіти – сукупність вимог до освітньо-професійних програм фахової передвищої освіти, які є спільними для всіх освітньо-професійних програм у межах певної спеціальності.

Стандарти фахової передвищої освіти розробляються для кожної спеціальності відповідно до Національної рамки кваліфікацій і використовуються для визначення змісту та оцінювання результатів освітньої діяльності за освітньо-професійними програмами фахової передвищої освіти. Стандарти фахової передвищої освіти є обов'язковими до виконання всіма суб'єктами освітньої діяльності незалежно від форми власності та сфери управління.

Громадське обговорення проведено у формі електронних консультацій. Проєкт Стандарту було розміщено 28 серпня 2023 р. на офіційному вебсайті Міністерства освіти і науки України за посиланням:

<https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proyekt-standartu-fahovoyi-peredvishoyi-osviti-zi-specialnosti-081-pravo-osvitno-profesijnogo-stupenyu-fahovij-molodshij-bakalavr>

Зауваження та пропозиції до проєкту Стандарту приймалися до 22 вересня 2023 р. на електронну адресу: tetiana.kotliarova@mon.gov.ua

3. Інформація про осіб, що взяли участь в обговоренні:

Впродовж встановленого для обговорення з громадськістю терміну надіслано зауваження, пропозиції та коментарі від п'ятох адресантів: 1) Відокремлений структурний підрозділ «Кам'янець-Подільський фаховий коледж закладу вищої освіти «Подільський державний університет»; 2) Відокремлений структурний підрозділ «Полтавський фаховий коледж Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого»; 3) Викладачі юридичного відділення Відокремленого структурного підрозділу «Вишнянський фаховий коледж Львівського національного університету природокористування»; 4) Леся Репетило (19-lr@ukr.net); 5) доктор юридичних наук, професор Павликівський В. І. (vpavlikovskyi@gmail.com).

4. Інформація про пропозиції, що надійшли до Міністерства освіти і науки України за результатами обговорення:

Пропозиції: Відокремленого структурного підрозділу «Кам'янець-Подільський фаховий коледж закладу вищої освіти «Подільський державний університет»:

Обґрунтовуючи необхідність і важливість підготовки фахівців за спеціальністю 081 Право на рівні фахової передвищої освіти, просить затвердити проект стандарту фахової передвищої освіти зі спеціальності 081 Право.

Пропозиції: Відокремленого структурного підрозділу «Полтавський фаховий коледж Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого»

Занепокоєння викликає змістовне наповнення розділу 3 Стандарту «Обсяг кредитів ЄКТС, необхідний для здобуття ступеня фахової передвищої освіти».

Розробники Стандарту запропонували закріпити:

Обсяг освітньо-професійної програми фахового молодшого бакалавра на основі повної загальної середньої освіти (профільної середньої освіти) становить 180 кредитів ЄКТС, з яких до 60 кредитів ЄКТС може бути зараховано на підставі визнання результатів навчання осіб, які здобули профільну середню освіту за відповідним або спорідненим спеціальності профілем. Мінімум 65 % обсягу освітньо-професійної програми має бути спрямовано на забезпечення результатів навчання за спеціальністю, визначених Стандартом фахової передвищої освіти.

Обсяг освітньо-професійної програми фахового молодшого бакалавра на основі базової середньої освіти становить 240 кредитів ЄКТС, у тому числі 120 кредитів ЄКТС за інтегрованою з нею освітньою програмою профільної середньої освіти професійного спрямування, що відповідає галузі знань та спеціальності.

Мінімум 65 % обсягу освітньо-професійної програми має бути спрямовано на забезпечення результатів навчання за спеціальністю, визначених Стандартом фахової передвищої освіти.

В той же час, Стандарт вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 Право, спеціальності 081 Право теж передбачає 240 кредитів ЄКТС на базі повної загальної середньої освіти з максимальним обсягом кредитів ЄКТС, що можуть бути перезараховані за попередньою освітньою програмою підготовки молодшого бакалавра або фахового молодшого бакалавра зі спеціальності 081 Право – 60 кредитів ЄКТС.

Відповідно, якщо слідувати положенням Стандарту, то навчання у коледжі повинно становити 4 роки, тобто так само, як і навчання для здобуття ступеня бакалавра права. В той же час, компетентності, які повинен здобути випускник коледжу та університету суттєво відрізняються, що ще раз підтверджує необґрунтованість підходу до періоду навчання в коледжах 4 роки.

З огляду на те, що максимальна кількість кредитів для перезарахування в закладах вищої освіти становить 60, це призводить до того, що особа після здобуття освітньо-професійного ступеня фахового молодшого бакалавра навчається на для здобуття ступеню бакалавра ще 3 роки.

Саме тому, вбачають за необхідне або зменшити обсяг кредитів для здобуття освітнього ступеню фахового молодшого бакалавра, або надати

можливість закладам вищої освіти перезараховувати 120 кредитів ЄКТС замість 60.

Вважають, що не варто притримуватися однобокого ставлення до закладів фахової передвищої освіти: чимало з них мають багатий досвід, цінні здобутки та напрацювання, а також надають суттєвий вклад в поповнення ринку праці кваліфікованими кадрами. Більше того, про це свідчить висока довіра вступників при виборі закладів освіти. Очевидно, заклади освіти, які такими здобутками похвалитися не можуть, не спроможні тривалий час успішно функціонувати.

Зазначають, що вибір закладом фахової передвищої освіти певної спеціалізації, наприклад, юридичного спрямування, значно підвищує спроможність готувати висококваліфікованих конкурентоспроможних фахівців, адже усі ресурси і можливості закладу освіти, а не певна їх частина, будуть направлені саме на підготовку фахівців даної спеціальності. Якщо розробити продуману і більш сучасну практично орієнтовану ОПП, керуючись правом запроваджувати спеціалізації, розробляти та реалізовувати освітньо-професійні програми в межах ліцензованої спеціальності (пп.1 п.3 ст.30 Закону України «Про фахову передвищу освіту») з урахуванням вимог статті 7 згаданого Закону щодо кількості кредитів, строки підготовки можуть бути іншими, скоригованими у сторону зменшення. Вбачають більш доцільним на даному етапі переглянути кваліфікаційні вимоги до ряду посад до роботи на яких є вимога наявності вищої юридичної освіти. Наприклад, помічник адвоката, помічник нотаріуса, працівник органів поліції, державний виконавець, працівник органів державної реєстрації актів цивільного стану, юрисконсульт підприємств, установ та організацій, секретар судового засідання, судовий розпорядник, інспектор з кадрів, секретар суду і т. д., надавши можливість фаховим молодшим бакалаврам заповнити відповідні посади і перезапустити ринок праці молодими, мотивованими, цілеспрямованими кадрами. Запити роботодавців мають постійно.

Разом з тим, аналізуючи зміст Стандарту, певні зауваження викликало **змістовне наповнення розділу 4 Стандарту «Перелік компетентностей випускника»**. Результати тривалої та плідної співпраці із потенційними роботодавцями здобувачів освіти ВСП «Полтавський фаховий коледж Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого» (далі – Коледж) підтверджують, що запропонований у проєкті Стандарту вичерпний перелік загальних, спеціальних компетентностей та результатів навчання не повною мірою узгоджується із запитам, які домінують на сучасному ринку праці.

Не викликає заперечень той факт, що успішність працевлаштування випускників закладів фахової передвищої освіти, що здійснюють підготовку за спеціальністю 081 Право є одним із критеріїв ефективності функціонування системи передвищої освіти, ринку праці та економіки в цілому. Вона здебільшого залежить від того, наскільки продуктивним є процес підготовки і адаптації випускників до виходу на ринок праці. При цьому і вітчизняний, і зарубіжний досвід демонструє, що значна кількість випускників стикається з серйозними труднощами під час працевлаштування, виявляється зайнятою на некваліфікованих робочих місцях або ж взагалі залишається без роботи. Це викликає певні труднощі в економічній сфері, яка не може ефективно функціонувати без наявності

необхідної кількості якісного кадрового потенціалу в державі.

Тривалий досвід співпраці зі стейкхолдерами (представниками судових та правоохоронних органів, профспілками, роботодавцями, науковцями, органами державної влади та місцевого самоврядування) дав нам змогу сформулювати цілком об'єктивне та конкретне уявлення про вимоги, які висувають роботодавці до фахівців в галузі права.

Узагальнені результати цієї співпраці відображені в ОПІ «Право» від 2022 року, за якою здобувають освіту студенти Коледжу.

Проаналізувавши загальні компетентності, запропоновані розробниками Стандарту стверджують, що вони сформовані дещо абстрактно та не враховують потреб ринку праці.

Що стосується спеціальних компетентностей, пропонують внести зміни до СК 2, а саме: СК2. «Знання і розуміння становлення та розвиток правових та державних інститутів на різних історичних етапах» викласти в новій редакції: «Уміння аналізувати та виявляти закономірності розвитку державно-правових процесів на різних історичних етапах». Вважають, що замало просто знати і розуміти – необхідно працювати над виробленням більш глибоких мисленневих процесів, в тому числі над аналізом та індукцією, якими якраз в даному конкретному випадку і є уміння аналізувати та виявляти закономірності.

Проаналізувавши розділ 5 Стандарту «Нормативний зміст підготовки здобувачів фахової передвищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання», дійшли висновку, що більша частина зазначених в переліку результатів навчання носять загальний світоглядний характер. Проте, юридичний фах передбачає також оволодіння цілком конкретними вміннями і навичками, необхідними майбутнім фахівцям в галузі права.

Пропонують включити до переліку програмних результатів навчання такі пункти, які дозволять сформулювати (набути) затребувану та актуальну на ринку праці систему знань та оволодіти практичними вміннями та навичками:

РН 1. Формування знань про характерні особливості та загальні закономірності виникнення та розвитку типів і форм держави і права, а також державних органів і правових інститутів України на всіх етапах її розвитку.

РН 3. Формування знань з документування та організації роботи зі службовими документами та умінь їх складати, здійснювати поточне діловодство, облік, контроль їх виконання, архівацію, зберігання та ведення діловодства за зверненнями.

РН 4. Формування загальних знань про сутність, зміст, форми й функціонування держави і права та основних умінь щодо використання понятійно-категоріального апарату юриспруденції в подальшій професійній діяльності.

РН 5. Набуття необхідних навичок роботи з електронним документообігом (створення, редагування, копіювання та обмін документів, а також пошук інформації) в правоохоронних органах, на підприємствах, установах, в органах державної влади, а також орієнтуватися в сучасних інформаційних технологіях, застосовувати ці знання в професійній діяльності; сформувати навички

користування сучасною комп'ютерною технікою.

РН 6. Формування екологічної культури, навичок, фундаментальних знань і свідомості, що ґрунтуються на бережливому ставленні до природи як унікального природного ресурсу.

РН 8. Набуття необхідних навичок побудови публічного виступу, викладення матеріалу виступу, активізації мислення аудиторії та проведення дискусії.

РН 9. Формування економічного мислення, що сприятиме активній економічній поведінці майбутніх юристів та здатності до економічної ініціативи, навичок прийняття економічних рішень, умінь узгоджувати економічну доцільність та соціальну прийнятність.

РН 10. Формування чіткого уявлення про систему і структуру судових та правоохоронних органів, принципи їх організації та діяльності, функції, які вони виконують, взаємодію цих органів один з одним, державними органами та громадськими організаціями, їх соціальне призначення.

РН 11. Оволодіння навичками кадрової роботи, знаннями основних закономірностей виникнення, розвитку, зміни та припинення трудових відносин, які необхідні керівникам для вживання комплексних заходів по удосконаленню управління організацією, підприємством відповідно до нових умов господарського розвитку, для виховання у членів колективу свідомої дисципліни і відповідальності.

РН 12. Формування системи знань про цивільно-правові явища, поняття, категорії, системи цивільного законодавства і практики її застосування, а також набуття необхідних навичок тлумачення та застосовування нормативних актів цивільно-правового характеру, професійно оцінювати юридично значущі обставини і кваліфікувати юридичні факти, здійснювати різноманітні юридичні дії відповідно до чинного цивільного законодавства.

РН 13. Формування необхідних знань про закон про кримінальну відповідальність, його ознак і значення, підстав кримінальної відповідальності, поняття злочину та складу злочину, їх співвідношення, поняття системи і видів покарань, загальних засад призначення покарання, звільнення від кримінальної відповідальності та покарання, а також вивчення основних складів злочину та які види покарань і в яких межах можуть бути застосовані до осіб, що їх вчинили.

РН 14. Формування знань про правове регулювання порядку здійснення правосуддя у цивільних справах та основних умінь по застосуванню цивільного процесуального законодавства.

РН 15. Оволодіння теоретичними знаннями щодо діяльності органів досудового розслідування, прокуратури та суду з розкриття та розслідування кримінальних правопорушень, їх судового розгляду, виконання судових рішень, а також формування у студентів практичних навичок правильного застосування кримінально-процесуального закону при проведенні процесуальних дій, прийнятті та оформленні процесуальних рішень.

РН 16. Формування необхідного рівня знань щодо правового забезпечення реалізації прав, свобод та інтересів громадян у відносинах з органами державного управління (їх представниками), порядку здійснення державного управління, його форм і методів, особливостей управлінського впливу в різних сферах суспільного

життя.

РН 17. Формування системи знань про господарсько-правові явища, поняття, категорії, галузь права, систему господарського законодавства і практику її застосування, закономірності розвитку ринкових відносин в Україні.

РН 18. Набуття необхідного рівня знань щодо суб'єктів трудових відносин, застосовувати теоретичні знання та нормативну базу у сфері трудового права для врегулювання трудових відносин.

РН 19. Формування системи знань про основні види процесуальних рішень і документування у цивільному, адміністративному, господарському та кримінальному процесах; вироблення навичок самостійного вивчення матеріалів справи, прийняття рішень і грамотного складання процесуальних документів; опанування методологію застосування теоретичних знань процесуального законодавства до конкретних життєвих фактів і ситуацій.

Вважають, що такий підхід буде сприяти більш ефективній підготовці майбутніх юристів – справжніх майстрів юридичної справи.

Коментарі: викладачів юридичного відділення Відокремленого структурного підрозділу «Вишнянський фаховий коледж Львівського національного університету природокористування»:

Вважають, що Стандарт фахової передвищої освіти (далі – Стандарт): освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр» галузі знань: 08 Право спеціальності 081 Право є надзвичайно важливим та необхідним для підготовки фахових молодших бакалаврів.

Спеціальність «Право» забезпечує підготовку кваліфікованих фахівців у галузі права, які працюють для утвердження у суспільстві верховенства права та розвитку правової свідомості й правової культури громадян. Програма спеціальності передбачає оволодіння базовими та практичними навичками щодо використання сучасних знань в галузі права, уміння розв'язувати юридичні проблеми, практичне застосування сучасних юридичних інструментів, орієнтацію на формування міжгалузевих знань і навиків, в рамках яких можлива подальша професійна кар'єра.

Фаховий молодший бакалавр володіє інтегральною компетентністю, зокрема: здатність вирішувати типові спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері правничої діяльності або у процесі навчання, що вимагає застосування правових доктрин, принципів, правових інститутів і норм; загальною компетентністю, зокрема: здатність логічно та грамотно будувати свої міркування; володіти основами мовного етикету та етикету спілкування з оточуючими; здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел; спеціальною компетентністю, зокрема: здатність надавати консультації з правових питань, здатність аналізувати правові проблеми та приймати обґрунтовані рішення, здатність застосувати знання у практичній діяльності при моделюванні правових ситуацій.

Зазначають, що здобуття освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр» є основою як теоретичних так і практичних знань по спеціальності «Право», що дає можливість бути компетентними спеціалістами.

Коментарі: *Лесі Пенетило* (19-lr@ukr.net)

Вважає, що даний стандарт освіти є досить актуальним в наш нелегкий час, оскільки своїм завданням повинен забезпечити різносторонню практичну, психологічну, соціальну підготовку майбутніх правників у повсякденній професійній діяльності. У своїй структурі стандарт «Право» містить широкий спектр навчальних дисциплін загальнотеоретичного та практичного спрямування, що дозволить здобувачам отримати достатній рівень компетентностей.

Даний стандарт з достатньою кількістю навчальних дисциплін, курсових робіт, практик відповідає структурно-логічній схемі підготовки здобувачів фахової передвищої освіти за спеціальністю «Право» та відображає теоретичний та практичний аспекти підготовки майбутніх фахівців.

Зауваження: *доктора юридичних наук, професора Павликівського В. І.* (vpavlikovskyi@gmail.com).

На думку розробників проєкту обсяг на основі повної загальної середньої освіти повинен складати 180 кредитів тобто 3 роки. Враховуючи стандарт бакалавра 081 Право, перезарахування за яким складає лише 60 кредитів, строк навчання в такому разі буде становити 6 років, що суттєво впливає на рівність учасників освітнього процесу. Незрозумілим є мета такого підвищення строку навчання, враховуючи однакові завдання з отримання компетентностей та цілей навчання. Єдине, що шлях до бакалавра права через коледж буде складати на 2 роки більше.

Як співвідноситься мета проєкту зі стандарту фахового молодшого бакалавру права, якщо МОН України згідно проєкту нового переліку галузей знань і спеціальностей взагалі відмовляються від рівня фахового молодшого бакалавра за спеціальністю 081 Право.

5. Інформація про рішення, прийняті за результатами обговорення:

Під час доопрацювання проєкту Стандарту всі зауваження та пропозиції, отримані під час громадського обговорення, враховані частково, коментарі прийняті до уваги.

Генеральний директор
директорату фахової передвищої, вищої освіти

Олег ШАРОВ